

14.3.2003

291/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Harri Sintonen

VIIVE KEUHKOKUUMEEN TOTEAMISESSA JA YKSITYISLÄÄKÄRISSÄ KÄYNNIN KIELTÄMINEN

1

KANTELU

A ja B arvostelevat 24.1.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa ja 3.12.2001 päivätyssä lisäkirjoituksessaan äitinsä C:n hoitoa sairaalassa. Heidän mielestään C:tä on kohdeltu epäasianmukaisesti ja hän on saanut virheellistä lääkitystä. He kertovat varanneensa äidilleen ajan erikoislääkärin vastaanotolle ja tilanneensa sairaalaan invataksin kuljetusta varten, mutta häntä ei päästetty lähtemään sairaalasta. A ja B arvostelevat myös yleisesti sairaalan olosuhteita.

Lisäkirjoituksessaan he arvostelevat lisäksi vanhainkodin toimintaa äitinsä C:n lääkityksessä ja muussa hoidossa. Heidän äitinsä sai sairaalassa pahoinvointikohtauksen ja keuhkokuumeen, joiden hoidossa lisäkirjoituksen mukaan viivyteltiin aiheuttaen potilaan terveydentilan heikkenemisen. C kuoli 7.11.2001.

2

SELVITYS

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumien arviointia

Hoito vanhainkodissa ja sairaalassa

Saadun selvityksen mukaan vaikeaa dementiaa sairastava C siirrettiin vanhainkodissa ilmenneiden hoitovaikeuksien vuoksi 3.2.2000 sairaalan osastolle 6. Lääninhallituksen antaman lausunnon mukaan hänen rauhoittava lääkityksensä oli alkuvaiheessa hänen ikäänsä ja yleiskuntoonsa nähden runsaahko, mutta oli lääninhallituksen käsityksen mukaan perusteltavissa. Huhtikuussa 2001 rauhoittavia lääkkeitä ei enää annettu säännöllisesti. Lääninhallituksen käsityksen mukaan C:n hoito on tapahtunut vallitsevan suomalaisen hoitokäytännön mukaisesti.

C:n loppuvaiheen hoidosta lääninhallitus totesi, että viive ensimmäisistä oireista keuhkokuumeen toteamiseen oli pitkäkö. Lääninhallituksen arvion

mukaan sillä ei liene ollut merkitystä kokonaisuuden kannalta, kun otetaan huomioon potilaan ikä, sairaudet ja yleistila. Lääninhallituksen mukaan laboratorioarvojen voimakas huononeminen ja ilmeisesti keuhkokuumeeseen vaikeutuminen on tunnistettu. Lääninhallitus totesi lisäksi, että loppuvaiheessa valittu hoitolinja, jossa aktiivisesta hoidosta pidättäytyttiin ja pyrittiin tarjoamaan arvokas kuolema, on ollut asianmukainen.

Omana käsityksenäni totean, että C:n hoidon toteuttamisessa sairaalassa ei ole toimittu lainvastaisesti tai velvollisuuksia laiminlyöden. Korostan kuitenkin sitä, että keuhkokuumeeseen toteamisessa on saadun selvityksen mukaan tapahtunut viive, joka olisi mahdollisesti ollut vältettävissä aikaisemmassa vaiheessa tehdyillä laboratoriotutkimuksilla.

Yksityislääkärissä käynnin kieltäminen

Vastaava ylilääkäri D:n selvityksen mukaan hän kielsi potilaan lähtemisen yksityislääkärille 5.12.2000. D perusteli tätä sillä, etteivät omaiset olleet informoineet häntä tai henkilökuntaa asiasta tai matkan tarkoituksesta. Hän katsoo, että potilasta hoitaneena lääkärinä hän ei voinut suostua potilaan viemiseen yksityislääkärin vastaanotolle ilman etukäteistietoa, koska hoitovastuu oli jatkossakin hänellä ja osaston hoitohenkilökunnalla. Lääninhallituksen mielestä näin jyrkkä ja kategorinen kanta ei ole asian laatuun ja järjestämismahdollisuuksiin nähden asianmukainen. D:n mukaan myöhemmin sovittiin potilaan käynnistä toisen lääkärin luona, mutta omaiset peruivat tämän käynnin.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 6 §:n mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa (6 §:n 2 mom.). Jos tästä ei saada selvitystä, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Tapauksissa, joita potilaslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, tulee saada potilaan laillisen edustajan taikka lähiomaisen tai muun läheisen suostumus (3 mom.). Laillisen edustajan, lähiomaisen ja muun läheisen tulee suostumusta antaessaan ottaa huomioon potilaan aiemmin ilmaisema tahto tai, jos hoitotahtoa ei ole ilmaistu, hänen henkilökohtainen etunsa. Jos laillinen edustaja, lähiomainen tai muu läheinen kieltää hoidon antamisen tai hoitotoimenpiteen tekemisen potilaalle, potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä suostumisesta kieltäytyvän henkilön kanssa muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Jos laillisen edustajan, lähiomaisen tai muun läheisen näkemykset hoidosta eroavat toisistaan, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Potilaslain 9 §:n 4 momentin mukaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun potilaan huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei ole oikeutta kieltää potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarpeellista hoitoa.

Omana käsityksenäni totean, että hoitovastuuseen vetoaminen ei ole riittävä syy kieltää dementoituneen potilaan käynti omaisten saattamana sairaalan ulkopuolisen lääkärin vastaanotolla. Tilanne, jossa omaiset ovat pyytäneet äitinsä C:n viemistä sairaalasta yksityislääkärin vastaanotolle on saadun selvityksen mukaan kuitenkin tapahtunut yllättäen ja ilmoittamatta asiasta etukäteen sairaalan henkilökunnalle. Selvityksestä ei käy ilmi, että käynnin kieltämiseen olisi ollut välitöntä C:n terveydentilaan tai turvallisuuteen liittyvää syytä.

Saadun selvityksen mukaan tällaiseen ulkopuolisen lääkärin vastaanotolla käyntiin onkin sitemmin suostuttu. Mielestäni sairaalan olisi tullut selvittää tilannetta tarkemmin jo ensimmäisen pyynnön yhteydessä.

Hoitomaksuihin liittyvät kysymykset

A:n ja B:n kirjeissä on lisäksi katsottu heidän äidilleen määrättyjen vanhainkodin ja sairaalan hoitomaksujen olleen perusteettomia. Hallinto-oikeudesta saadun tiedon mukaan siellä on edelleen vireillä C:n hoitomaksuja koskeva valitus. Oikeusasiamies ei voi ottaa kantaa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan eikä määrätä korvauksia maksettavaksi.

Sairaalan olot

Lääninhallituksen lausunnon mukaan kaupunki aikoo lähivuosina siirtää sairaalan vuodeosastotoiminnot toisen sairaalan tiloihin. Lausunnon mukaan huoneiden ja osastojen ylikuormitusta suunniteltiin siirtymävaiheessa vähennettäväksi siten, että vuoden 2002 alusta olisi avattu yksi suljettuna ollut osasto, jolloin viiden hengen huoneet voitaisiin ottaa maksimissaan neljän potilaan käyttöön ja osaston 6 potilasmäärä olisi enemmillään 28, kun se toukokuussa 2001 oli 31 potilasta.

Lääninhallituksen lausunnon mukaan sairaalan tilat eivät ole ihanteelliset nykyaikaiseen vanhusten pitkäaikaisen osastohoidon toteuttamiseen. Kaupungilla on lääninhallituksen mukaan selkeä suunnitelma kokonaisuuden parantamiseksi vuoteen 2005 mennessä.

Maaliskuussa 2003 sairaalasta saadun tiedon mukaan suunnitelmat osastojen potilasmäärien vähentämiseksi eivät ole toteutuneet aiotussa aikataulussa. Esimerkiksi osastolla 6 on potilasmäärä vähentynyt 29:ään, mutta potilaita on edelleen myös viiden hengen huoneissa.

Omana käsityksenäni korostan, että lääninhallituksen tehtävänä on valvoa sairaalan olosuhteiden asianmukaisuutta. Tähän valvontaan sisältyy sekä tilojen että henkilökunnan riittävyyden jatkuva seuranta ja arviointi.

3.2

Toimenpiteet

Saatan edellä mainitut käsitykseni viiveestä keuhkokuumeen toteamisessa ja yksityislääkärissä käynnin kieltämisestä sairaalan vastaavan ylilääkärin D:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Muilta osin asia ei anna minulle aihetta enempään. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös lääninhallituksen tietoon.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan oheisena.